

K diskusi o hodnocení vědecké práce

Dvě poznámky k diskusi o hodnocení vědecké práce

Příspěvky k diskusi o hodnocení vědecké práce publikované v naší univerzitní revue (2002, č. 2) shodně dosvědčují, že všichni jejich autoři jsou dobře informováni nejen o současném stavu v dílčích oblastech hodnocení vědecké práce, ale velmi dobře vědí i o nedokonalosti evaluačního procesu a nesnázích, které ho provázejí. Čtenáři tak získali z pera kvalifikovaných autorů pohled na řadu dílčích problémů, což je nepochybně užitečné a nutné, protože teprve na základě toho je možno odvíjet konstruktivní úvahy vedoucí k nalezení dokonalejšího způsobu hodnocení. Je jisté potěšitelné, že většina autorů takovými rozvahami usilujícími o nápravu věcí akademických své příspěvky uzavírá. Ne všem se však podařilo východisko nalézt. Někteří nabízelí takové změny v hodnotících postupech, které by – pokud by byly realizovány – vyvolávaly ve svých důsledcích jen potíže jiné povahy. Mé poznámky se týkají pouze dvou příspěvků: prof. Eduarda Schmidta, prorektora Masarykovy univerzity, a prof. Petra Horáka z Filozofické fakulty naší univerzity.

Prof. Schmidt vstoupil do diskuse s příspěvkem **Nesnáze s hodnocením vědecké práce**, v němž zaměřil pozornost i na jednu z nesnází, která provází hodnocení vědecké práce v souvislosti s habilitačním a profesorským jmenovacím řízením. Je známo, že členové hodnotící komise jsou obvykle vybíráni z téhož oboru (nebo z oborů příbuzných), ve kterém je činný i hodnocený, protože se předpokládá, že jako znalí problematiky oboru budou moci nejlépe posoudit vědeckou úroveň kandidáta. Autor však míní, že jednou z nesnází, která takto uspořádaný hodnotící akt provází, je *malá kritičnost a náročnost při hodnocení kolegů v disciplíně, kde se každý zná s každým* (Universitas, 2002, č. 2, s. 42). Položme si však otázku, zda mohou lépe a zodpovědněji posoudit úroveň kandidáta odborníci z jiných disciplín. Domnívám se, že nikoli. Pokud budou hodnotitelé z oborů blízkých

oboru kandidáta, pak lze též předpokládat, že se budou navzájem také znát (i když je to méně pravděpodobné). Jestliže bude komise jmenována z oborů, u nichž je diskrepance mezi disciplínou hodnoceného a disciplínami hodnotících větší, pak sice můžeme očekávat, že riziko blahosklonnosti pramenící z pocitu oborové sounáležitosti bude minimalizováno, současně však roste nebezpečí, že hodnocení budou nuceni hodnotit vědecký přínos kandidáta v oboru, v němž se sami již dobře neorientují a kterému rozumí jen málo.

Prof. Schmidtovi se sice podařilo odkrýt jeden ze základních zdrojů nikterak vzácných kolizí mezi hodnocením vědecké práce uchazeče vypracované komisí jmenovanou děkanem fakulty a stanoviskem její vědecké rady, ale co dál? Po mém soudu postihuje v této kontrapozici faktor ukryvající dilema, jehož vnitřní rozpor bude ztěžovat volbu mezi dvěma kontrárními, vzájemně se vylučujícími možnostmi. Řešení by však nemělo být odkládáno, a to i přesto, že nebudou snadné nalézt jiný, tj. spolehlivější a průkaznější způsob hodnocení. Do té doby by podle mého názoru měli členové vědecké rady stanovisko příslušné komise a oponentů pokud možno respektovat.

Prof. Horák ve svém příspěvku **Hodnocení vědecké práce** uvádí dva důvody, proč není ochoten o hodnocení vědecké práce psát (i když o něm píše). V jednom z těchto důvodů poukazuje na samu podstatu současného úzu při hodnotících procedurách a odkrývá tak Achillovu patu hodnocení, když se s pochybností ptá: „*Jak chcete kvantitativně vystihnout kvalitu?*“ Není pochyb o tom, že scientometrické hodnocení – i když je relativně snadno proveditelné, protože je číselně uchopitelné a matematickými operacemi snadno zpracovatelné – zjevně nevyhovuje základnímu principu hodnocení. Tomu můžeme tedy všichni souhlasně přitakávat, nikoli však jako argumentu, „*proč nemá smyslu pokoušet se cokoli smysluplného o hodnocení vědecké práce psát*“, protože je to podle autora „*úkol pro ministerské úředníky, horlivé parlamentní komise a neméně horlivé sociology*“ (Universitas, 2002, č. 2, s. 46). Tímto konstatováním se prof. Horák snaží „odbyť“

otázku, jež je předmětem naší diskuse, a vytlačit ji za hranice svého zájmu. Tento jeho postoj však nesdílím, protože si rozhodně nemyslím, že by ministerští úředníci nebo členové parlamentní komise rozuměli vědecké práci lépe než ti, kdo se jí sami věnují – tedy vědci, kteří jako členové oborových rad, habilitačních komisí a vědeckých rad univerzit mají vědeckou práci hodnotit. Kdyby tomu tak bylo (nebo mělo být) a evaluace vědecké práce přešla do jejich rukou, jen těžko si umím představit důsledky takového hodnocení. A to z jednoho prostého důvodu: nikdo z nich (včetně horlivých sociologů), pokud sám v oboru, z jehož okruhu má vědeckou práci posuzovat, vědecky nepracuje – není s to vědeckou úroveň práce zodpovědně posoudit. Isem přesvědčen, že kompetentním je pouze ten, kdo pra-

cuje ve svém oboru mnoho let, dosahuje v něm prokazatelně dobré výsledky a jehož vlastní práce úspěšně prošly evaluační procedurou a získaly uznání ve vědecké komunitě. Obecně snad stále platí, že posoudit práci druhého může jen ten, kdo ji sám (a dobře) zvládá! Delegovat tuto povinnost hodnotit vědeckou práci na kohokoli, kdo se jí sám nezabývá, znamená vydat se na cestu do pekel.

Dobře víme, že odmítnutí něčeho je vždy ten první a nutný (ale také snazší!) krok, který je třeba učinit na cestě hledání a nalezení lepšího řešení a efektivnějšího postupu, kterým bychom odmítnuté mohli nahradit. Ale ten druhý (a další) krok je nesrovnatelně těžší!

V. SPOUSTA

Robert Cottingham, Carl's, 1975